

Sygn. akt I ACz 272/13

POSTANOWIENIE

Dnia 7 marca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie - Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Andrzej Struzik (spr.)

SSA Hanna Nowicka de Poraj

SSA Józef Wąsik

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2013 r. w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Towarzystwa (...), P.z siedzibą w K.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta Miasta K., Wojewodę (...) oraz Ministra Finansów, Agencji Nieruchomości Rolnych w W., Gminie Miejskiej K., Województwu (...) i Fundacji (...) z siedzibą w W.

o zasądzenie

na skutek zażalenia strony pozwanej Skarbu Państwa na punkt I postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 9 listopada 2012 r., sygn. akt I C 913/11

postanawia :

oddalić zażalenie.

Sygn. akt I ACz 272/13

UZASADNIENIE

W punkcie I postanowienia z dnia 10 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił wniosek pozwanych Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta Miasta K., Wojewodę (...) oraz Ministra Finansów, Agencji Nieruchomości Rolnych w W., Gminy Miejskiej K., Województwa (...) w przedmiocie odrzucenia pozwu.

W uzasadnieniu wskazał, iż strona powodowa – Towarzystwo (...), P. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezydenta Miasta K., Wojewodę (...) i Ministra Finansów, a także przeciwko Agencji Nieruchomości Rolnych, Gminie Miejskiej K., Województwu (...) i Fundacji (...), wniosła o: przywrócenie stronie powodowej własności nieruchomości opisanych pozwie, zaś w tej części, w której przywrócenie stronie powodowej własności opisanych powyżej nieruchomości natrafia na trudne do przewyciężenia przeszkody lub narusza prawa nabyte przez niepaństwowe osoby trzecie - o przyznanie stronie powodowej odpowiedniej nieruchomości zamiennej z określonego w pozwie zasobu nieruchomości a w razie braku takiej możliwości o zasądzenie na rzecz strony powodowej od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Finansów odszkodowania w wysokości, w której roszczenie strony powodowej nie zostało zaspokojone z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia złożenia wniosku w trybie art. 61 i 62 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej tj. od dnia 4 kwietnia 1991 r. do dnia zapłaty.

Skarb Państwa reprezentowany przez Prezydenta Miasta K., Wojewodę (...) i Ministra Finansów, zastępowany przez Prokuratorię Generalną SP, w pierwszym rzędzie wniósł o wezwanie powoda do przedłożenia uzyskanego w trybie kan. 1288 Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r. pisemnego zezwolenia ordynariusza wyrażającego wyraźną zgodę

na dochodzenie przed sądem powszechnym przeciwko Skarbowi Państwa roszczeń dochodzonych pozwem z dnia 23 maja 2011 r., a w razie nie przedłożenia takiego zezwolenia o **odrzućcie pozwu** na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. W razie przedłożenia zezwolenia ordynariusza, o którym mowa powyżej, wniósł o oddalenie powództwa w stosunku do pozwanego Skarbu Państwa w całości.

Skarb Państwa podniósł, iż zgodnie z kan. 1288 k.p.k. **wniesienie** mniejszego **pozwu** wymaga uprzedniej zgody właściwego **ordynariusza**, a zgoda taka stanowi istotny element niezbędny do wszczęcia sporu przed sądem **powszechnym**. **Powołano na tą okoliczność orzeczenia i uchwały Sądu Najwyższego**. **W ocenie strony pozwanej, aby** skutecznie wytoczyć niniejsze powództwo Towarzystwo (...), P.winno posiadać pisemne zezwolenie **własnego** ordynariusza, w którym winno zostać wyraźnie wskazane przeciwko komu ma **być wytoczone powództwo** oraz jakiego roszczenia ono dotyczy. W razie braku takiego pisemnego zezwolenia oraz braku potwierdzenia czynności dokonanych przez pełnomocnika pozw winien zostać **odrzucony**.

Pozwana – Gmina Miejska K. wniosła w pierwszym rzędzie o wezwanie pełnomocnika powoda do przedłożenia uzyskanego w trybie kan. 1288 k.p.k. zezwolenia wyrażającego wyraźną zgodę na dochodzenie przed sądem powszechnym przeciwko Gminie Miejskiej K. roszczeń szczegółowo opisanych w pozwie z dnia 23 maja 2011 r., a w razie nie przedłożenia takiego zezwolenia zniesieniem postępowania (pominięcie wszystkich dotychczasowych czynności nienależycie umocowanego pełnomocnika powoda). W razie przedłożenia przez pełnomocnika powoda zezwolenia jak powyżej, ewentualnie w razie uznania przez tutejszy Sąd, że pełnomocnik powoda jest należycie umocowany do wszczęcia procesu w niniejszej sprawie, wniosła o oddalenie powództwa wobec pozwanej Gminy Miejskiej K. w całości. Wnioski o odrzucenie pozwu zostały podtrzymane na rozprawie. Z tym, że Skarb Państwa zastępowany przez Prokuraturę Generalną S.P. i pełnomocnik Agencji Nieruchomości Rolnych podnieśli zarzut nienależycie umocowania pełnomocników strony powodowej oraz brak możliwości potwierdzenia dziających dotychczas czynności. Sąd Okręgowy ustalił, iż pozw w niniejszej sprawie został wniesiony w dniu 24 maja 2012 r. przez adw. M. W., który dołączył do pozwu pełnomocnictwo udzielone w dniu 17 maja 2012 r. przez (...). D. P., Ekonomę Prowincjalnego. Zgodnie z jego treścią działając w imieniu Towarzystwa (...), P., ks. D. P. udzielił adwokatowi M. W. i adwokatowi M. H. pełnomocnictwa do reprezentowania P. w sprawie dochodzenia przed sądami powszechnymi we wszystkich instancjach roszczeń zgłoszonych w sprawie sygn. akt W.KM-III-1553/91, W.KM-III-2290/91 Komisji Majątkowej w W., w tym także do reprezentowania P. w postępowaniu pojednawczym. Do pozwu dołączono również pełnomocnictwo udzielone ks. D. P. przez ks. P. F. w dniu 16 marca 2009 r. w formie aktu notarialnego Rep. A Nr 481/2009. Zgodnie z pełnomocnictwem ks. P. F. reprezentujący Zgromadzenie Zakonne Towarzystwo (...),P.(S.) z siedzibą w K. – jako jego Przełożony /Prowincjał/ - udzielił pełnomocnictwa księdzu D. P., upoważniając go do występowania w imieniu powyższego Zgromadzenia Zakonnego we wszystkich sprawach majątkowych i niemajątkowych, przed wszelkimi władzami, urzędami, organami administracji rządowej i samorządowej, sądami, instytucjami, bankami, przedsiębiorstwami, spółdzielniami, spółkami, fundacjami oraz innymi osobami prawnymi lub fizycznymi, jak też przed wszelkimi instytucjami, organizacjami i jednostkami nieposiadającymi osobowości prawnej, w tym w szczególności: do otwierania i likwidowania rachunków bankowych, do dysponowania środkami zgromadzonymi na tych rachunkach, do składania i odbioru wszelkich pism, wniosków, podań i środków odwoławczych, do składania i odbioru korespondencji urzędowej, do zawierania dowolnych umów i podpisywania wszelkich dokumentów, do zbywania należących do wymienionego Zgromadzenia Zakonnego nieruchomości, ruchomości i praw majątkowych, na rzecz osób i na warunkach przez pełnomocnika ustalonych, we wszystkich przewidzianych prawem formach, do udzielania i zaciągania kredytów, pożyczek, bądź innych zobowiązań o charakterze majątkowym, w tym także zobowiązań wekslowych, do nabywania na rzecz powyższego Zgromadzenia Zakonnego nieruchomości, ruchomości i praw majątkowych, w dowolnych określonych przez prawo formach, do ustanawiania praw rzeczowych ograniczonych na nieruchomościach stanowiących własność Zgromadzenia Zakonnego Towarzystwa (...) /S./ z siedzibą w K., na warunkach przez pełnomocnika ustalonych, do wypłacania i odbioru kwot pieniężnych należnych temu Zgromadzeniu Zakonnemu z jakiegokolwiek tytułu, do zarządu administrowania i dysponowania mieniem powyższego Zgromadzenia Zakonnego, jak również do składania wszelkich oświadczeń i zapewnień oraz do dokonywania wszelkich innych czynności, jakie w związku z realizacją tego pełnomocnictwa okażą się konieczne. W § 2 stawający postanowił, że pełnomocnik jest umocowany do udzielania

dalszych pełnomocnictw z takim samym lub ograniczonym zakresem umocowania. Zgodnie z wydanym na podstawie art. 217 § 2 okt 2 k.p.a. zaświadczeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 marca 2009 r. Towarzystwo (...), P., z siedzibą w K. przy ul. (...), posiada osobowość prawną. Osobowość prawną wyżej wymienionej P. Towarzystwa ustalono na podstawie dowodów, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej. Osobą uprawnioną do reprezentowania Towarzystwa (...), P., z siedzibą w K. przy ul. (...) jest ks. P. P. Prowincji (Prowincjał). Do pisma procesowego strony powodowej z dnia 3 stycznia 2012 r. dołączono „Oświadczenie Prowincjała działającego jako Ordynariusz” z dnia 6 grudnia 2011 r. Prowincjał ks. P. F. mając na uwadze regulację określoną kanonem 1288 Kodeksu prawa kanonicznego – dotyczącą pisemnej zgody na wszczęcie sprawy w sądzie państwowym, oświadczył, że wyraża zgodę na wszczęcie i prowadzenie postępowania przed Sądem Okręgowym w Krakowie z powództwa Towarzystwa (...), P. w sprawie o zasądzenia roszczenia niezaspokojonego w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową w W. w sprawach o sygnaturze W.KM-III-1553/91 oraz W.KM-III-2290/91. Zgoda obejmuje swoim zakresem prowadzenie wszystkich wymaganych postępowań przed sądami powszechnymi we wszystkich instancjach, przed Sądem Najwyższym, a także w postępowaniu pojednawczym oraz przed organami administracji i sądami administracyjnymi. Do pisma z dnia 3 stycznia 2012 r. dołączono również oświadczenie Prowincjała z dnia 31 grudnia 2011 r., że wniesienie powództwa oraz wszelkie inne czynności pełnomocników procesowych – adwokata M. W. i adwokata M. H. – w sprawie I C 913/11 Sądu Okręgowego w Krakowie zostały podjęte za jego wiedzą i zgodą. Pełnomocnictwo procesowe udzielone wyżej wymienionym adwokatom w dniu 17 maja 2011 r. udzielone zostało w uzgodnieniu z prowincjałem i za jego zgodą, przez osobę działającą w jego imieniu na podstawie istniejącego już wówczas umocowania. Na wypadek jednak jakichkolwiek wątpliwości w powyższym zakresie, niniejszym umocowanie dla wyżej wymienionych pełnomocników jeszcze raz, pisemnie potwierdził i zatwierdził wszelkie dokonane przez nich czynności w sprawie I C 913/11. Zgodnie z ust. 106 Konstytucji Towarzystwa (...) jest apostolskim kłeryckim instytutem zakonnym na prawie papieskim.

W ocenie Sądu Okręgowego wniosek o odrzucenie pozwu nie jest zasadny. Pozwani zarzucili brak zgody ordynariusza na wniesienie pozwu, powołując się na treść kan. 1288 Kodeksu prawa kanonicznego zgodnie z którym zarządcy nie powinni w imieniu publicznej osoby prawnej ani wszczynać sprawy, ani odpowiadać na pozew w sądzie państwowym, dopóki nie uzyskają pisemnego zezwolenia własnego ordynariusza. Należy wskazać, że normy prawa kanonicznego są skuteczne w prawie polskim w tym znaczeniu, że w stosunku do kościelnych osób prawnych pojęcie statutu w rozumieniu art. 35 i 38 k.c. obejmuje nie tylko statuty w ścisłym tego słowa znaczeniu, ale także inne normy prawa kanonicznego, na podstawie których działa kościelna osoba prawna, a przede wszystkim normy kodeksu prawa kanonicznego. Zgodnie z art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c., na który powołują się pozwani, sąd odrzuci pozew jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie. Zdolność procesowa jest to przymiot pozwalający stronie na dokonywanie skutecznych czynności procesowych. Strona mająca zdolność procesową może dokonywać ich osobiście lub przez pełnomocnika. Zdolność procesowa podmiotów niebędących osobami fizycznymi zawsze jest pełną zdolnością procesową. U takich podmiotów może natomiast wystąpić brak organu powołanego do ich reprezentowania lub brak w składzie takiego organu uniemożliwiający jego działanie. Gdy braki takie dotyczą powoda, sąd wyda postanowienie, na podstawie którego wyznaczy powodowi odpowiedni termin do uzupełnienia tych braków – pod rygorem zniesienia postępowania i odrzucenia pozwu (art. 70, 71 i 199 § 1 pkt 3 k.p.c.). W ocenie Sądu pisemna zgoda ordynariusza, o której stanowi kan. 1288 k.p.k. nie stanowi podstawy do odrzucenia pozwu. Art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. odnosi się do następujących sytuacji:

braku zdolności sądowej jednej ze stron, braku zdolności procesowej powoda (co dotyczy tylko osób fizycznych), braków w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem. Niewątpliwie Towarzystwo (...) jest kościelną osobą prawną posiadającą zdolność sądową i w konsekwencji procesową. Kwestia braku zgody ordynariusza na wytoczenie powództwa nie mieści się w powyższym katalogu i mogłaby być rozważana jedynie w kontekście należytego umocowania organu do podejmowania danej czynności. W doktrynie prawa kanonicznego wyrażono też pogląd, iż kan. 1288 k.p.k. nie zawiera zastrzeżenia nieważności czynności sądowych dokonanych bez pisemnego zezwolenia ordynariusza, a powoduje tylko odpowiedzialność zarządcy zgodnie z kan. 128 k.p.k. Nawet gdyby przyjąć, że brak zgody ordynariusza na wszczęcie procesu stanowi podstawę do odrzucenia pozwu, w niniejszej sprawie brak ku

temu przesłanek. W pierwszym rzędzie należy wskazać, że osobą uprawnioną do reprezentowania Towarzystwa jest ks. P. F.– Przełożony Prowincji (Prowincjał). (...) D. P., który udzielił pełnomocnictw procesowych adw. M. W. i adw. M. H. działał na podstawie szerokiego pełnomocnictwa do zarządu dobrami Towarzystwa, udzielonego mu przez Prowincjała. Pełnomocnictwo zawierało również upoważnienie do występowania przed sądami. W tych okolicznościach dodatkowa zgoda, o której mowa w kan. 1288 k.p.k. nie powinna być wymagana. Niezależnie od tego do pisma procesowego strony powodowej z dnia 3 stycznia 2012 r. dołączono „Oświadczenie Prowincjała działającego jako Ordynariusz” z dnia 6 grudnia 2011 r., w którym ten oświadczył, że wyraża w trybie kan. 1288 zgodę na wszczęcie i prowadzenie postępowania przed Sądem Okręgowym w Krakowie z powództwa Towarzystwa (...), P.w sprawie o zasądzenia roszczenia niezaspokojonego w postępowaniu regulacyjnym przed Komisją Majątkową w W. w sprawach o sygnaturze W.KM-III-1553/91 oraz W.KM-III-2290/91. Zgoda obejmuje swoim zakresem prowadzenie wszystkich wymaganych postępowań przed sądami powszechnymi we wszystkich instancjach, przed Sądem Najwyższym, a także w postępowaniu pojedynczym oraz przed organami administracji i sądami administracyjnymi. W ten sposób brak zgody został uzupełniony (art. 199 § 2 k.p.c.). Mając na uwadze wskazane powyżej okoliczności orzeczono jak w punkcie I sentencji postanowienia na zasadzie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.

Postanowienie to zaskarżył Skarb Państwa zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zarzucając naruszenie przepisów postępowania tj. art. 199 § 1 pkt. 3 k.p.c. poprzez zaniechanie odrzucenia pozwu i wydanie postanowienia o odmowie odrzucenia pozwu, naruszenie przepisów postępowania tj. art. 87 § 1 i 2 k.p.c. poprzez uznanie, że pozew został skutecznie wniesiony a pełnomocnicy strony powodowej byli należycie umocowani, co w konsekwencji doprowadziło do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt. 2 k.p.c., naruszenie przepisów postępowania tj. art. 91 pkt. 3 k.p.c. poprzez uznanie, że ks. D. P. jest osobą, której przysługuje uprawnienie do udzielania dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu, art. 328 k.p.c. poprzez brak jakiegokolwiek odniesienia się przez Sąd do zarzutów pozwanych dotyczących poglądu, iż ks. D. P. nie jest osobą uprawnioną do występowania przed sądami powszechnymi w imieniu powoda oraz że ks. D. P. nie jest osobą uprawnioną do udzielania dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu i nie wyjaśnienie przesłanek niezastosowania z powyższych względów w danych okolicznościach faktycznych art.199 § 1 pkt. 3 k.p.c. , art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie wyjaśnienie podstawy prawnej postanowienia z przytoczeniem odpowiednich przepisów. Wskazując na powyższe wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i odrzucenie pozwu i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W sprawie zażalenia stanowisko swoje wyraziła też strona pozwana Fundacja (...) popierając zażalenie Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne. Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i wywody prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia i uznaje je za swoje.

Niezasadny jest zarzut naruszenia art. 328 k.p.c. bowiem zaskarżone postanowienie poddaje się kontroli instancyjnej. Tylko zaś w przypadku niemożności skontrolowania orzeczenia przez Sąd II instancji zarzut naruszenia art. 328 k.p.c. mógłby okazać się zasadny.

Zagadnienie czy ks. D. P. mógł być pełnomocnikiem procesowym strony powodowej w niniejszej sprawie nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia wniosku o odrzucenie pozwu.

Podkreślić należy, iż przyjmując nawet, iż ks. D. P. nie mógł być pełnomocnikiem procesowym – jako zarządca majątkowy na podstawie art. 87 §1 k.p.c. należy wskazać, iż prowincjał, który bez wątplenia reprezentuje stronę powodową na zewnątrz potwierdził udzielenie pełnomocnictwa pełnomocnikowi podpisującemu pozew i zatwierdził wszystkie czynności dokonane przez niego w sprawie (k. 349). Zarzut, iż prowincjał działa we własnym imieniu jest chybiony. Omawiane oświadczenie stanowi jak sam tytuł tego oświadczenia wskazuje oświadczenie prowincjała w imieniu Towarzystwa (...). Interpretowania go w inny sposób byłoby sprzeczne z celem jakim zostało wydane tj.

zniesienia niepewności prawnej co do prawidłowości umocowania pełnomocników procesowych występujących w sprawie.

Wskazać należy, iż złożenie pozwu przez pełnomocnika nienależycie umocowanego do działania w imieniu strony nie stanowi podstawy odrzucenia pozwu. Katalog przyczyn dla których pozew zostaje odrzucony jest zamknięty (art. 199 k.p.c.). W katalogu brak jest takiej przesłanki. Powyższe mogłoby być jedynie przesłanką – zwrotu pozwu w przypadku nie uzupełnienia braków formalnych pełnomocnictwa na wezwanie Sądu (art. 130 § 2 k.p.c.). Przepis art.97 k.p.c. przewiduje zaś, iż po wniesieniu pozwu w przypadku podjęcia naglącej czynności procesowej sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcie tej czynności osobę nie mogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa. W takiej sytuacji Sąd wyznacza termin, w ciągu którego osoba działająca bez pełnomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynności przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopuszczeniem.

Zarzut, iż czynności pełnomocnika procesowego będącego profesjonalistą nienależycie umocowanego nie mogą być zatwierdzone nie ma oparcia ani w przepisach prawa ani w praktyce. Przepis art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazuje na możliwość następczego potwierdzenia przez stronę czynności procesowych dokonanych w jej imieniu w wypadku braku należytej reprezentacji, pomimo, że brak taki jest przyczyną nieważności postępowania (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

W orzecznictwie dyskusyjny był pogląd dotyczący skuteczności prawnej potwierdzenia czynności procesowych dokonanych przez pełnomocnika, który nie mógł być pełnomocnikiem (por. uchw. SN z dnia 20 grudnia 1968 r., III CZP 93/68, OSNCP 1969/7-8, poz. 129, uchwałę SN z 18 września 1992r. III CZP 112/92, OSNCP 1993/5/75, uchwała SN z dnia 28 lipca 2004r., IIICZP 32/04, OSNC 2006/1/2, wyrok SN z dnia 20 sierpnia 2001r. IPKN 586/00, OSNP 2003/14/335). Część judykatury wskazywała na niemożność potwierdzenia takich czynności i występowania nieważności postępowania.

Niemniej jednak powyższe nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Prowincjał działający w imieniu strony powodowej potwierdził, iż udzielił pełnomocnictwa profesjonalnemu pełnomocnikowi i zatwierdził jego czynności dokonane przed Sądem. W żadnym wypadku nie można mówić więc o nieważności postępowania.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. postanowił jak w sentencji.